
Rīgas dome

Lokālplānojums
Zaķusalas ziemeļu daļas teritorijai

V.daļa
Pielikumi (izpētes)

3.1. pielikums
SUGU UN BIOTOPU IZPĒTE

Izstrādātājs: SIA “Grupa93”

Rīga, 2016. gads

Sandra Ikauniece, eksperte par
vaskulārajiem augiem, sūnām, ķērpjiem,
mežiem un virsājiem, purviem.
(Sertifikāta Nr.044, izdots 03.12.2010.) *

* Sertifikāts izsniegts saskaņā ar Ministru kabineta 2010.gada 16.marta noteikumiem Nr.267 „Sugu un biotopu aizsardzības jomas ekspertu sertificēšanas un darbības uzraudzības kārtība”.

EKSPERTA ATZINUMS

Par aizsargājamām sugām un biotopiem Rīgas pilsēta, Zaķusalas ziemeļu daļas lokālplānojuma teritorijā

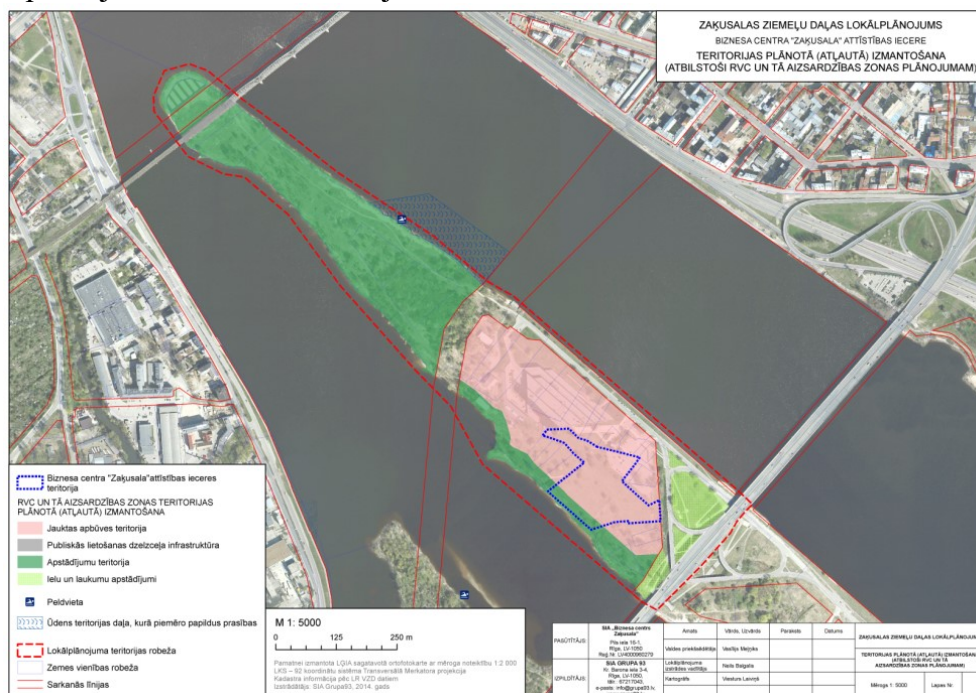
Apsekotā teritorija: Rīgas pilsēta, Zaķusalas ziemeļu daļas lokālplānojuma teritorija (lokālplānojuma izstrādes teritorija apstiprināta ar Rīgas domes 17.06.2014. lēmumu Nr.17.06.2014.).

Teritorijas statuss:

Saskaņā ar RVC AZ plānojumu:

Jauktas apbūves teritorija

Apstādījumu un dabas teritorija

Apsekošanas datums: 2014.gada 30.jūlijs.

Laika apstākļi: skaidrs, atsevišķi mākoņi, bez nokrišņiem, gaisa t° +25°...+30° C.

Laiks: no plkst. 10.00 līdz 15.00

Izpētes metodes: Vienlaidus apsekošana, fotofiksācija. Analīze balstīta uz pieejamo literatūru un metodiku attiecībā uz mežu ekoloģisko izvērtēšanu: Ek T., Suško U., Auziņš R. Mežaudžu atslēgas biotopu inventarizācija. Metodika. VMD, 2002.; Interpretation manual of European Union habitats. EC, 2007.; A.Auniņš (red.) "Eiropas Savienības aizsargājami biotopi Latvijā. Noteikšanas rokasgrāmata", LDF, 2013. (2.precizētais izdevums) un ar Vides ministra 2010.gada 15.marta rīkojumu Nr.93 apstiprinātā noteikšanas metodika „Eiropas Savienības aizsargājami biotopi Latvijā”. Papildus informācijas iegūšanai izmantots Rīgas teritorijas plānojums 2006.-2018. gadam (turpmāk tekstā – TP, pieejams interenta resursos) un citi interneta resursi (<http://www.apkaimes.lv>, <http://www.citariga.lv>, u.c.).

Atzinuma sniegšanas mērķis: detalizēti izvērtēt Pasūtītāja norādītajā teritorijā meža biotopus un sugas, identificējot īpaši aizsargājamus biotopus un sugas, saistībā ar lokālplānojuma izstrādi un atbildīgo institūciju sniegtajiem nosacījumiem. Rīgas domes izsniegtajā lokālplānojuma darba uzdevumā noteikta nepieciešamība veikt teritorijas ainavas un biotopu izpēti.

Līdzīgs uzdevums dots Rīgas reģionālās virsmežniecības 30.07.2014. nosacījumos lokālplānojumam (vēstule Nr.VM5.7-7/795), uzsverot ieteikumu iespēju robežās saglabāt bioloģiski un ainaviski vērtīgākos kokus un koku grupas, kā arī Lielrīgas Reģionālās vides pārvaldes 31.07.2014 vēstulē Nr.4.5.-07/4910, kur uzdots veikt biotopu izpēti, nepieciešamības gadījumā iekļaujot pasākumus aizsargājamo sugu un biotopu atradņu saglabāšanai un apsaimniekošanai.

Vispārīgs pētāmās teritorijas raksturojums.

Rīgas pilsētas teritorija iekļaujas Baltijas ledus ezera akumulatīvās abrāzijas un Litorīnās jūras līdzenuma robežās, ko šķērso Daugavas ieleja un tās baseina hidrogrāfiskā tīkla mazāko upju (Buļļupes, Hapaka grāvja, Mārupītes, Lāčupītes u.c.) un strautu ielejas; komplicē kāpu masīvi un purvaini apvidi.

No bioloģiskās daudzveidības saglabāšanas viedokļa nozīmīgas teritorijas ir Daugavas salas, kas atrodas ārpus vēsturiskā Rīgas centra. Zaķusala ir sala Daugavas iekšējās deltas ielejas Rīgas posma augšgala paplašinājumā starp Daugavu un Mazo Daugavu no Katlakalna apkaimes līdz Vecpilsētas apkaimei. Zaķusala ir viena no garākajām salām Daugavā – tās garums ir 3,5 km, platums 100 - 300 m, bet dominējošais reljefa augstums 2,5 - 3,5 m.v.j.l. Vietām augstums sasniedz 6 - 7 m v.j.l., kas lielā mērā panākts, uzberot zemi laikā, kad veikta televīzijas centra un tilta celtniecības darbi.

Zaķusala, kādu to redzam šodien, ir izveidojusies tikai 19.gs. beigās. Līdz tam šajā vietā bijušas vairākas citas salas, kurām saplūstot izveidojās mūsdienu Zaķusala. Ziņas par to, kā tā izskatījās 18.gs.beigās, zīmējumos attēlojis Broce. Šajā vietā viņš ir pieminējis Mušu salu, Frīdriķa salu, Zaķu salu un Mirušo jeb Miroņu salu. Laika posmā no 1881.-1883.gadam tika veikti plaši Daugavas regulēšanas darbi, kā rezultātā savus apveidus ieguva daudzas no tagadējām Rīgas salām. 19.gs. beigās šajā vietā bija palikušas trīs lielas salas (Zaķu sala, Frīdrihsala un Zaļais sēklis), kurām saplūstot izveidojās Zaķusala. Salai no virspuses ir 1-2 m biezi palu alūviņa nogulumi, bet pamatā 15-17 m biezi aluviāli smilšu un grants nogulumi ar dūņu un dūņainas smilts lēcām.

Ģeomorfoloģiski Zaķusala, Lucavsala un Kazas sēklis ietilpst Daugavas ielejas ģeomorfoloģiskajā mikrorajonā ar aluviālajiem un lagūnu nogulumiem, kas nosaka, ka te ir celtniecībai nelabvēlīgi apstākļi. To nosaka gan pārsvarā augstais gruntsūdens, gan neviendabīgās gruntis. Karbonātiskie devona veidojumi ar zemām nestspējas īpašībām iegul sākot no apmēram 18 m dziļuma.

Zaķusalā atrodas Rīgas radio un televīzijas tornis, kas tika uzcelts 1986.gadā. Tornis bija Baltijas valstu augstākā celtne. Uz salas ziemeļu raga blakus dzelzeļa tiltam atrodas vecā Zemgales tilta, kas tika uzspridzināts Otrajā pasaule skarā, drupas.

Rīgas TP saistītajos dokumentos minēts, ka Zaķusalā būtu iespējama minimāla attīstība ap biroja ēku un TV torni, kas būtu saistīta ar šīm funkcijām. Pārējā salā varētu attīstīt agrāk iesāktos draudzības pilsētas dārzus ar citām atpūtas funkcijām, kas prasa minimālas vienstāvu vieglas struktūras, kopumā salu paturot kā zaļas atpūtas zonu.

Apsekotās teritorijas raksturojums.

Apsekotās teritorijas, kuras atbilst dabisku, pusdabisku vai daļēji ruderālu biotopu kritērijiem, nav vērtētas apbūves un labiekārtotās teritorijas.

Zaķusalas ziemeļu daļu līdz Salu tiltam var iedalīt vairākās teritorijās, atkarībā no patreizējās izmantošanas un apauguma rakstura.

- 1) Biznesa centra „Zaķusala” attīstības ieceres teritorija un tai rietumos pieguļošā zālāja teritorija līdz esošajam televīzijas kompleksam.

Ziemeļu daļā teritorijai piekļaujas auto stāvvietā, kas daļēji ietverta attīstības teritorijā, nelieli zālāji un labiekārtoti celiņi.

Teritoriju veido plašs zālājs ar skrajiem lapu kokiem un krūmiem, šķērso iestaigātas taciņas. Zālājam raksturīgas ruderālās sugas, daļēji (tuvāk televīzijas kompleksam) tiek pļauts un uzturēts, atsevišķās vietās ir sētas graudzāles. Sastopama sarkanā auzene *Festuca rubra*, pelašķis *Achillea millefolium.*, ložņu āboliņš *Trifolium repens*, kamolzāle *Dactylis glomerata*, bišu amoliņš *Melilotus officinalis*, ložņu vārpata *Elytrigia repens*, tūruma kosa *Equisetum arvense*, vībotne *Artemisia sp.*

Austrumu daļā zālājs apsekošanas laikā nebija pļauts, zemsedzē kamolzāle, šaurlapu skarene *Poa angustifolia*, vībotne, tūruma āboliņš *Trifolium arvense*, ārstniecības ziepju sakne *Saponaria officinalis*, pelašķi, sējas lucerna *Medicago sativa*, slotiņu ciesa *Calamagrostis epigeios*.

Teritorijā izklaidus vai grupās koku un krūmu stādījumi vai arī dabiski ieauguši koki. Kartē ar numuriem atzīmēti atsevišķi koki vai koku grupas, kurām turpmāk plānošanas laikā vēlams pievērst lielāku uzmanību un iespēju robežās saudzēt.

Gājēju celiņa galā pie esošās televīzijas ēkas lielu dimensiju papele (*Populus sp.*) (1). Nākotnē, iespējams, drošības apsvērumu nolūkos varētu domāt par koka novākšanu, bet patreiz koka veselība stāvoklis izskatās labs, un tas ir pozitīvi vērtējams akcents ainavā.

Aiz nelielas ēkas ir gan vecs, ainavisks bērzs ($x=507074$, $y=31008$), gan vairāku kastaņu virkne ($x=507084$, $y=310085$) un ozols (visi kopā 2. punkts). Īpaši tik veci kastatņi ainavā ir ļoti efektīgi, nav bieži sastopami un būtu iespēju robežās saudzējami.

Izklaidus vairākās vietās aug trauslie vītoli (*Salix fragilis*) ar ieapaļiem vainagiem (daži 3). Gar Daugavu arī daži salīdzinoši jauni baltie vītoli (*Salix alba*), kuri atpazīstami savu sudrabaini balto lapu dēļ. Kokiem tipiskākās augšanas vietas ir upju ielejas un ūdenstilpņu krasti, trauslajiem vītoliem laika gaitā veidojas dekoratīvs, apaļš vainags, kas to vizuāli atšķir no citiem vītoliem. Vītoli var sasniegt ievērojamas dimensijas. Vēlams iespēju robežās vītulus saglabāt kā vietai (upes tuvumam) un upes vēsturiskajai ainavai raksturīgu akcentu.

1.attēls. Dekoratīvs bērzs un baltais vītols; nepļauts zālājs, aiz kura tālumā kastaņi.

Zālājā izklaidus sastopamas vairākas krūmu sugas – ceriņi *Syringa sp.*, smiltsērķšķis *Hippophae rhamnoides*. Aug Sahalīnas dižsūrenes (*Reynoutria sachalinensis*) grupa, kas ir savvaļā izplatījies kādreiz Latvijā ievests dekoratīvs augs, kura izplatību vajadzētu kontrolēt.

Teritorijas dienvidu un austrumu daļā apauguši no zemes sastumti vaļņi, aug Kanādas zeltgalvīte *Solidago canadensis*, mežrozītes *Rosa canina*, kazenes *Rubus caesius*, slotiņu ciesa.

Teritorijas dienvidrietumu malā gar upi estētiski pievilcīga pieaugušu liepu rinda, koki senāk visdrīzāk stādīti, vēlams saglabāt (4) (x=506946, y=310065). Liepu rindai piekļaujas arī veci, skaisti baltie vītoli.

Kopumā teritorijā aizsargājamas sugas* vai biotopi nav konstatēti.**

2) Krūmāju teritorija starp biznesa centra ieceres teritoriju un Salu tiltu

Starp plānoto biznesa centra attīstības teritoriju, Salu tiltu un Daugavu plešas samērā plaša krūmāju teritorija.

Krūmājus veido dažādas krūmu sugas (t.sk. augļkoki) un jauni koki – plūmes, kļavas *Acer platanoides*, nelieli ozoli *Quercus robur*, jauni baltie un trauslie vītoli, bērzi *Betula pendula*, ievas *Padus avium*, baltās papeles *Populus alba*, ošlapu kļava *Acer negundo*, melnais plūškoks *Sambucus nigra*, robīnija *Robinia pseudoacacia*, u.c. Tuvu ceļam aug veca, lielāku dimensiju bumbiere (x=507190, y=309921), kuru vajadzētu saglabāt.

Labiekārtojot teritoriju un veidojot to apmeklētājiem draudzīgu, lielāko daļu krūmu vajadzētu izcirst (varētu saglabāt plūškokus un dažus jaunus vītulus) un veikt regulāru pļaušanu. Var saglabāt ozolus (5) (x=507181, y=309952).

Atklātākās vietās blīvas Kanādas zeltgalvīšu audzes, arī pelašķi, cieras, nātres *Urtica dioica*, topinambūrs *Helianthus tuberosus*. Teritoriju šķērso iestaigātas taciņas, tuvāk ceļam mitras ieplakas, kas pavasarī, iespējams, pārplūst.

2.attēls. Krūmāju un zeltslotiņu josla gar ceļu; Daugavas krasts

Ievēribas cienīga ir koku grupa (6) (x=507178, y=309907), kuras centrā ir liela liepa ar diametru 1,3 m augstumā no sakņu kakla vismaz 50 cm, 2 nedaudz tievākas

liepas, vecs kastanis un robīnijas, kā arī sīkāku dimensiju jaunāki koki. Labiekārtojot teritoriju, būtu nepieciešams sīkos kokus un krūmus izcirst, saglabājot lielos. Patreiz koku pudurī iekārtota bezpajumtnieku apmetne, ir atkritumi, ugunsкура vieta. Tālāk uz upes pusi otrā lielāku koku pudurī iekārtota vēl viena, pastāvīgāka bezpajumtnieku apmetne, kurā ir uzlietas teltis un būdas (apmēram $x=507140$, $y=309876$).

Tuvāk upei aug ainaviskas balto vītoliu *Salix alba* grupas (7), kas ir raksturīgi koki Daugavas un Gaujas ielejai. Viena grupa netālu no otras ($x=507078$, $y=309950$). Vītoli var sasniegt ievērojamas dimensijas. Vēlams iespēju robežās vītoliem saglabāt kā vietai (upes tuvumam) un upes vēsturiskajai ainavai raksturīgu akcentu.

Aizsargājamas sugas* vai biotopi** teritorijā nav konstatēti.

3) Kokiem un krūmiem aizaugusī teritorija salas vidusdaļā

Teritorija ietver neviendabīgas biežības ar kokiem un krūmiem aizaugušas platības uz rietumiem no televīzijas centra, kā arī vietas ar skrajāku krūmu apaugumu un lauces, īpaši izstieptajā dienvidaustrumu daļā pie Daugavas, kur lielāki koki ir ļoti skraji. Gar ziemeļu malu, paralēli upei, stiepjas ceļš, teritoriju šķērso iestaigātas taciņas.

Meža likuma (2000) izpratnē mežs ir zeme, kas Nekustamā īpašuma kadastrā reģistrēta kā mežs vai gadījumā, ja tā nav, tad citas zemes lietošanas kategorijas zeme 0,5 ha un lielākā platībā, uz kuras izveidojusies mežaudze ar koku vidējo augstumu vismaz pieci metri un kur mežaudzes šķērslaukums ir vienāds ar vai lielāks par mežaudzes minimālo šķērslaukumu, kā arī mežā ietilpstošās lauces. Apsekošanas laikā nebija izmantojamu meža inventarizācijas datu.

Kokaudzes veido samērā jauni koki – apses *Populus tremula*, blīgzņas *Salix caprea*, bērzi *Betula pendula*, vītoli *Salix.sp.*, papeles *Populus sp.*, kas sastopami arī krūmu stāvā. Vietām aug nedaudz vecākas apses vai vītoli, tomēr bioloģiski vecu koku praktiski nav, izņemot dažus vītoliem upes krastā. Pilsētas tuvums nosaka bagātīgu sugu sastāvu, t.sk. introductus. Paaugā vietām ozoli, kļavas, oši, krūmu stāvā arī ošlapu kļavas, robīnijas, ievas. Mainīgs mikroreljefs, nelielas ieplakas un paaugstinājumi, iespējams, mākslīgi veidoti.

Gar celiņu un laucēs Kanādas zeltgalvītes, ciesa, pelašķi, mitrākās vietās zem koku vainagiem efeju sētložņa *Glechoma hederacea*, podagras gārša *Aegopodium podagraria*, nātres, ķeraiņu madara *Galium aparine*, vietām blīvas invazīvās sīkziēdu spriganes *Impatiens parviflora* audzes.

Teritorijas centrālajā daļā izveidojusies samērā stabila meža ekosistēma (9) . Viena no teritorijas malas koordinātēm $x=506731$, $y=31046$, lai precīzi iezīmētu minēto teritorijas daļu, būtu nepieciešami meža inventarizācijas materiāli. Šeit tuvākā nākotnē turpināsies vītoliem un blīgzņu audžu attīstība. Ja teritorija atrastos ārpus pilsētas dabiskos apstākļos ar periodisku applūšanu, netraucētu dabisko procesu rezultātā būtu iespējama mežaudzes attīstība Eiropas Savienības aizsargājama biotopa „Aluviāli krastmalu un palieņu meži” (kods 91E0*) virzienā.

Veicot teritorijas apsaimniekošanu rekreācijas vajadzībām, iespējams mežaudzes retināt, saglabājot salai raksturīgos vītoliem, bet varētu izcirst apses un bērzus.

3.attēls. Vītolu mežs; vecs baltais vītols.

Gar upi vietām atsevišķi veci baltie vītoli (8), kurus ieteicams saglabāt. Vienam koordinātes $x=506744$, $y=310486$, bet koki dabā viegli identificējami, citiem punkti vai koordinātes nav atzīmēti.

Tautā tiek saukti arī par sudrabvītoliem. Lielie ainaviskie baltie vītoli savvaļā sastopami Daugavas un Gaujas baseinā, kur aug uz aluviālām augsnēm. Šie koki senāk stādīti arī pie lauku mājām. Balto un arī citas līdzīgās vītolu sugas uzskatīja par Dieva koku, mājas svētības nesēju un vairījās cirst. Salīdzinot ar citiem kokiem, vītola mūžs nav ilgs – katrs atsevišķs stumbrs dzīvo aptuveni 100-120 gadu. Tad stumbrs satrupē un atmirst, tomēr parasti saglabājas jaunās atvases, kas izaug par jauniem kokiem. Rezultātā vītols vienā vietā var augt vairākus simtus gadu. Baltais vītols ir ļoti ātraudzīgs.

4.attēls. Pie viena kokiem aug savvaļas orhideja platlapu dzeguzene *Epipactis helleborine*, kura nav ietverta aizsargājamo sugu sarakstā.

Aisargājamas sugas* vai biotopi** nav konstatēti.

- 4) Salas rietumu daļa ar zālāju, krūmiem un neviendabīgu apaugumu līdz dzelzceļu norobežojošajam žogam.

Teritorija senāk bijusi atklāta, aizaugšana sākusies vēlāk nekā 3.zonā. Vidusdaļā mazliet vecāku apšu grupa. Pēdējos 10 gados teritorija strauji aizaug ar apsēm,

sastopamas arī priedes, jauni ozoli, korintes *Amelanchier spicata*, papeles, pīlādži *Sorbus ocuparia*, trauslie vītoli, vietām jaunu balto apšu *Populus alba* grupas. Teritorijas rietumu daļā nākotnē paredzama apšu audžu veidošanās.

5.attēls. Vecāku balto apšu grupa; jaunu apšu aizaugums senāk atklātā vietās

Laucēs zemsedzē šaurlapu skarene, sējas lucerna, pelašķi, cieras. Gar upi smilšu laukumi, iebraukts celiņš, atsevišķi invazīvās krokainās rozes *Rosa rugosa* krūmi.

6.attēls.
Upes krastā savadbīga koka skulptūra

Pie vārtiem uz teritorijas rietumu robežas aug samērā daudzas (~ 20 ex) savvaļas orhidejas platlapu dzeguzenes *Epipactis helleborine* (10) (x=506414, y=310706).

Aisargājamas sugas* un biotopi** teritorijā nav konstatēti.

5) Salas rietumu gals ar dzelzceļu

Ruderāla un transporta teritorija, slēgta apmeklētājiem. Mežaudzes nav izveidojušās. Aisargājamas augu sugas* un biotopi** teritorijā nav konstatēti.

Slēdziens:

Aizsargājамie biotopi**, kas atbilstu Latvijas īpaši aizsargājamo biotopu vai Eiropas Savienības aizsargājamo biotopu kvalitātes kritērijiem, kā arī aizsargājamas augu sugas* teritorijā nav konstatēti. Veicot teritorijas transformāciju un pārveidošanu, ieteicams saglabāt bioloģiski vērtīgos kokus.

* saskaņā ar Ministru kabineta 2000.gada 14.novembra noteikumiem Nr. 396 „Noteikumi par īpaši aizsargājamo sugu un ierobežoti izmantojamo īpaši aizsargājamo sugu sarakstu”.

* *saskaņā ar Ministru kabineta 2000.gada 14.novembra noteikumiem Nr. 396 „Noteikumi par īpaši aizsargājamo sugu un ierobežoti izmantojamo īpaši aizsargājamo sugu sarakstu”.

Pielikums: grafiskais materiāls ar atzīmētām bioloģiski vērtīgāko koku vietām – 1 lp.

Sandra Ikauniece, eksperte par
vaskulārajiem augiem, sūnām, ķērpjiem,
mežiem un virsājiem, purviem.
(Sertifikāta Nr.044, izdots 03.12.2010.) *

* Sertifikāts izsniegts saskaņā ar Ministru kabineta 2010.gada 16.marta noteikumiem Nr.267 „Sugu un biotopu aizsardzības jomas ekspertu sertificēšanas un darbības uzraudzības kārtība”.